

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 6.

V Ljubljani, dne 1. junija 1910.

Leto 40.

Najlepše rože.

Tam v gredici, tam v gredici
lilije sadi dekletee,
tam na veji, tam na veji
ji prepeva drobna ptička.

Pa jo vpraša deklica:
„Oj povej mi, drobna ptička,
ti si bila že na jugu,
tam na rajskih južnih vrtih —
oj povej mi, oj povej mi,
če si videla kje rože
lepše kot so lilije!“

Pa odprla drobna ptička,
je odprla drobni kljunček,
pa zapela je tako:
„Videla res nisem lepših

rož kot lilije so čiste,
lilije srebrnobeke,
vendar pa poznam še lepše
rože kot so lilije.“

„Oj povej mi, drobna ptička,
oj katere rože lepše
so kot bele lilije?
Pa njih seme bom kupila,
jih v gredico zasadila,
negovala pridno jih!“

„Rože te so čista srca,
čiste duše brez strasti.“
To je rekla drobna ptička
pa zletela je čez vrt.

Bogumil Gorenjko.

Iz knjige sirot.

Josip Vandot.

VI.

rdo je pogledal gospodar Andrejca, ko je prignal nekoliko prezgodaj živino domov. Na pragu je stal, in oči so mu bile tako čudne. Plašno ga je pogledal pastirček in je spoznal, da je gospodar že zopet pijan, kar se je dogodilo v zadnjem času že velikokrat. Tiho je spravil Andrejec živino v hlev in je hotel potem stopiti v hišo, da vidi Jozovega Grego. A že na pragu ga dobi gospodar.

„Kdo ti je pa rekel prignati živino tako zgodaj domov?“ je zarohnel Črne nad njim.

„Mislim sem . . . mislim sem,“ je jecljal preplašeni pastirček in se ni upal pogledati gospodarju v obraz.

„Ti bom že pokazal misliti!“ se je zadril gospodar in udaril dečka po licu. Stisnil je Andrejec roko na goreče lice in ni zajokal. K zidu se je prislonil in ni rekel nobene. Še dvakrat ali trikrat se ga je dotaknila gospodarjeva težka roka. A ubogi pastirček ni jeknil niti enkrat. Naslanjal se je na zid in si zastiral z rokami goreča lica. A ni jokal. Le telo se mu je treslo; ali od bolesti ali od žalosti — kdo ve?

Gospodar je odšel, mrmrajoč nekaj nerazločnega. Mimo vogala je zavil naravnost v gostilno. Nekaj časa je še slonel Andrejec tiho ob zidu, potem pa je pogledal okrog sebe. Nikogar ni bilo blizu, in mrak se je storil popolnoma. Naravnost v vežno izbico je šel Andrejec, tja, kjer je stanoval Jozov Grega. Za peč se je usedel in se podprl s komolcem ob mrzli zid. Črna tema je bila v izbici, a Andrejca ni bilo strah.

Tako ga je našel Jozov Grega, ko je prišel čez uro v izbico, da poišče svojo pipo. Toliko novega bi vedel povedati tam v veliki izbi, pa brez pipe se pripoveduje težko. Prižgal je svečo in zagledal takrat Andrejca pri peči.

„Kaj pa ti delaš tu, raca na vodi?“ se je začudil. „Pa te iščejo vsi okrog in večerja te čaka na mizi.“

A Andrejec-trmoglavec ni odgovoril. Še niže je sklonil svojo glavo in niti pogledal ni strica Grego. Stari pastir je že našel svojo pipo in je stopil z gorečo svečo tik pred molčečega dečka. Roko mu je položil na glavo in ga stresel nalahko.

„Ali čuješ, Andrejec?“ ga je nagovarjal. A mladi pastirček se ni ganil. Saj mu je bilo tako hudo v srcu, da je le še komaj, komaj zadrževal jok. — Z glavo je pomajal Jozov Grega in odšel iz izbice. Kmalu nato pa se je povrnil z gospodinjo.

„Glej, no — kaj se kujaš, Andrejec!“ je rekla gospodinja. „Pojdi k večerji! Nič se ne žalosti zaradi tega, kar ti je storil gospodar. Jutri mu bo pa žal . . . Kar k večerji pojdi, Andrejec, pa bo dobro!“

A Andrejec-trmoglavc se ni ganil. Le tupatam se je stresel, kakor bi zadrževal jok, ki je hotel na vsak način na dan. Ni dvignil oči in tudi izpregovoril ni. Pa se je obrnil Jozov Grega h gospodinji in ji rekel:

„Veš kaj, Nana — kar sem prinesi večerjo, bo pa enkrat pri meni jedel.“

Upihnil je Grega svečo in prižgal petrolejko na mizi. Luč je obsvetila prijazno izbico, katere stene so bile polne čednih podobic. A okvirji vseh podobic so bili lepo okrašeni z velikimi, belimi planinskimi rožami. Postelj je stala tam ob steni in je bila pogrnjena z belo rjuho. Nizka omara, mizica in dva stola — vse to je bilo borno pohištvo Jozovega Grega, planinskega pastirja.

Gospodinja je prinesla skledo in jo postavila na mizo. Njenega krila pa se je držal mali Jožek-poniglavček, gospodarjev petletni sinček. Čudno je gledal Andrejca, in nikakor mu ni hotelo v glavo, zakaj Andrejca danes ni bilo k večerji v veliko izbo.

Gospodinja se je obrnila k Andrejcu, ki je še vedno tiščal glavo na prsa in imel klobuček potisnjen globoko na oči.

„Nikar se ne kujaj, Andrejec,“ je rekla. „Kar k mizi sedi pa zajmi!“

Andrejec pa ni črhnil besedice. Nevoljna se je obrnila gospodinja od njega in odšla iz izbice. Za njo pa je hitel Jožek-poniglavček in tam na pragu se je prijel spet maminega krila. Še enkrat je pogledal začudeno Andrejca, potem pa je mama zaprla vrata.

Ko sta bila sama, je stopil stari Grega k pastirčku.

„Eh, ne bodi tak! Kar zasmeji se, pa bo vse dobro. Kaj bi se kisal?“

Zdaj šele je dvignil Andrejec glavo. Popravil si je klobuk in pogledal na Grego.

„Meni je hudo, stric Grega,“ je rekel. „Strani pojdem . . .“

„Strani misliš?“ se je začudil stari pastir. „Ne bodi neumen! Kam pa hočeš zdaj na zimo?“

„Kamorkoli,“ je odvrnil Andrejec, in potem sta molčala oba.

„Potrpi še črez zimo,“ se je oglasil naposled Grega. „Spomladi pa te vzamem s sabo na planino.“

„Oj, težko bo, stric Grega, težko!“ je vzdihnil Andrejec. „Gospodar me tepe pogosto . . . Pa da me je pretepel ravno danes, ko je odšla Nežica!“

Hudo je bilo pastirčku. Porosile so se mu oči. Šel je k mizi, sedel na stol in podprl glavo z roko. Nežica, da, Nežica je zdaj srečna. V daljnem mestu je zdaj kraj gospe, in njene oči se čudijo veliki krasoti. Njeno zlato srce pa je tako srečno! . . . A on je sam in zapuščen pri trdem gospodarju in drugemu nima kakor žalost, veliko žalost.

Staremu pastirju pa se je smilil deček; saj ga je imel rad. Sirota je in nima nikogar, ki bi se potegnil zanj. A če nima nikogar, pa še vedno živi stari Grega, ki hoče siroto varovati in skrbeti zanj. Dobro pozna Andrejca. Nekoliko trmoglav je, a ima srce zlato in dobro. Nikoli ne bo pustil stari Grega, da bi hudo delali z dečkom in mu kvarili tisto dobro srce. Ne, nikoli, pa četudi je samo planinski pastir! . . .

Poleg dečka sede stari Grega. Dolgo mu prigovarja, dokler ga ne potolaži popolnoma. Potem pa zajame Andrejec z žlico iz skledе; a veliko ne more jesti, ker mu je še vedno hudo v srcu. Nato pa pričneta govoriti. Pravi dečku stari Grega o planinah, o lepem pastirskem življenju tam gori. Zvesto ga posluša Andrejec in tako pozabi na svoje gorje.

„Z Vami pojdem, stric, z Vami, ko pride pomlad,“ dé Andrejec, ko umolkne Grega, da si prižge svojo pipo. Stari pastir puhne dim pred se in odgovori:

„Pojdeš, Andrejec, pojdeš. Bom že jaz govoril z županom, in naredili bomo tako, da pojdeš.“

Vesel je bil tega Andrejec. Izpolnile se mu bodo edine želje, ki jih je imel na svetu — na planino pojde. Lepo bo tam življenje in veselo. V solnčnih dnevih bo hodil prost in svoboden po prosti planini za živino. Na skali bo sedel in prepeval, da se bo razlegalo daleč na bele snežnike. Zvečer pa bodo sedeli tam pred kočo. Kuhal bo v velikem loncu stric Grega večerjo. Pripovedoval bo to in ono, in smejali se bodo veselo. Nad njimi pa bodo gorele tako blizu zvezde in mesec bo svetil . . . Tuintam pa bo šel ob nedeljah zjutraj na vse zgodaj v dolino. Na okno sestrice Nežice bo potrkal. Odprlo se bo okno, in ponudil bo sestrici velik šopek najlepših planinskih rož. In Nežica bo vesela.

Mislil je tako Andrejec, ko je poslušal starega Grego. Bil je spet vesel in je pozabil že popolnoma na trdo roko gospodarja Črneta. O Nežici je pripovedoval stricu Gregi — kako je postala gosposka in kako je odšla v daljno mesto v velike šole. Pa tudi o gospe je pravil in o njeni veliki dobroti.

Čudil se je stari Grega in krepko vlekel iz svoje pipe. „Raca na vodi!“ je dejal. „To pa je res lepo! Vidiš, Andrejec, da Bog ne zapusti sirot. V zlati knjigi so zapisane sirote v nebesih, in tiste knjige so vedno cdprte, da vedo angeli, komu naj posebno trosijo dobrote z nebes.“

„Pa imajo res zlate knjige v nebesih?“ se je začudil Andrejec. „In sirote so zapisane tam?“

„Res, pravzares,“ je odgovoril Grega. In ker je rekel to stari pastir, mu je deček verjel. Še dolgo sta govorila pastirja, in ko je bilo že pozno, sta se ločila. Andrejec je šel na podstrešje in molil k svojemu angelu, naj ga zapiše v tisto zlato knjigo, če ni že zapisan v nji. Potem pa je mislil na Nežico. Bog ve, kako ji je danes v daljnem mestu? Morda misli na bratca, kakor misli on nanjo. Morda pa sanja zlate sanje o domačih gorah in o domačih logih.

Zaspal je Andrejec. Prišle so k njemu sanje, nevidno in nalahko, in ubogi pastirček se jih je razveselil . . . Glej, izpolnile so se mu srčne želje: na planini je zdaj in pase bele ovce. Za njimi hodi daleč, daleč naokrog do belih skal. Tam pa stopi na višino in zavriska, da hiti njegov glas globoko v dolino. A hipoma zraste iz tal starček z dolgo, sivo brado in mu pomigne, naj gre za njim. In Andrejca vleče neka skrivna moč in molče stopa za starčkom. Prideta v prostran gaj in stopita v srebrni gradič, ki

stoji sredi gaja. V svetlo dvorano prideta in se usedeta za zlato mizo. Na mizi pa leži velika knjiga, ki se sveti, kakor bi bila vezana v same solnčne žarke. Starček jo odpre in pokaže pastirčku molče z roko, naj stopi bliže. In Andrejec pogleda v knjigo in vidi zapisano tam svojo sestrico Nežico. Toda starček vzame z mize oglje in prečrta tisto ime.

„Zakaj si izbrisal našo Nežico iz zlate knjige?“ ga vpraša Andrejec.

„Zato, ker ni več sirota,“ odgovori starček. „Dobila je na zemlji drugo mamico. V tej knjigi pa so zapisane samo sirote.“

„Ali je moje ime tudi notri?“

„Ne. Toda zdaj ga hočem zapisati. Molil si k svojemu angelu, naj te zapiše v zlato knjigo. Angel pa je stopil k meni in mi naročil, naj te zapišem vanjo. Glej . . .“

In starček vzame zlato pero in z velikimi črkami napiše Andrejevo ime na belo stran. Črke se zaleskečejo, kot bi bile pisane s samimi solnčnimi žarki. Andrejcu se kar sveti pred očmi, da skoro ne more več gledati v zlato knjigo. A starček jo zapre in vstane. Andrejca prime za roko in ga pelje iz zlate dvorane in potem iz srebrnega gradiča. Skozi gaj ga popelje nazaj na višino in izgine kar naenkrat. Andrejec pa stoji sam na skali in ne vidi skoro ničesar okrog sebe. Tako mu je omamila oči zlata knjiga . . .

Sanjal je tako Andrejec tam na podstrešju. Drugi dan pa je premišljeval vedno in vedno, kaj pomenijo te sanje. Zvečer pa je smuknil v izbico k staremu Gregi in mu je razložil svoje sanje.

„Ej, ali ti nisem pravil?“ je dejal Grega. „Lepe sanje so to in pomenijo tudi nekaj lepega. Le nič se ne boj, Andrejec! Zima bo kmalu v kraju in potem . . . potem . . .“

A ni izpregovoril Grega do konca. Takrat so se odprla vrata in gospodar je stopil noter in se je spotaknil. Nesrečni Črne je bil namreč zopet pijan.

„A, tukaj tičiš, ti ptiček,“ se je posmejal Andrejcu. „Jaz pa naj nastiljam živini. Seveda, jaz . . . jaz — pastir naj pa polega za pečjo . . .“

„Oj, stric, saj sem že nastlal,“ se oglasi Andrejec. „Kar pojdite gledat!“

„Kaj, jaz naj grem gledat?“ se zadere gospodar. „Oj, ti seme malopridno!“

Dvigne roko, da udari Andrejca, a Grega mu jo prestriže. Deček pa porabi ugodno priliko, da se zmuzne skozi vrata in zbeži na podstrešje. Grega in gospodar pa sta se prepirala še dolgo v izbici. Branil je stari pastir ubogega dečka, a gospodar se je razvnel raditega. Šele gospodinja, ki je prihitela preplašena iz kuhinje, ju je pomirila.

Andrejec pa je ležal v tem času na postelji. Skrival je obraz v blazini, a ni jokal. Saj Andrejec-trmoglavec ni jokal nikoli, pa če mu je bilo v srcu še tako hudo! Dolgo, dolgo je bdel z zaprtimi očmi in mislil žalostne misli. Naposled pa je le prišlo spanje in s spanjem vred lepe in prijetne sanje . . .

(Dalje prih.)

Pomladne basni.

3. Lastavica in kanarček.

Spet so priletele lastavičke s toplega juga in prinesle veselo novico, da je tu pomlad. Ondi v kotu si je izbrala ena prostor za gnezdo. Kako pridno ti je zidala, in kar vidno je rasel umetni dômek. Na zidu pa je visela kletka, lepa kletka — in v njej rumen kanarček. Žalostno je gledal jetnik veselo lastavico, ki je letala zdaj na cesto ali na vrt po blato, zdaj zopet pod strešni kap in je zidala.

„Draga lastavica!“ jo pokliče. „Ej pomudi se malo z ubogim jetnikom! Ti si bila tam daleč na jugu v Afriki, na kanarskih otokih, morda tam, kjer v zlati svobodi živijo moji bratci in pojejo vesele pesmi in ne vedó, kaj je pravzaprav svoboda, ker ne poznajo jetništva. Oj srečni bratci! Povej mi, draga lastavička, ali je kaj novega tam doli?“

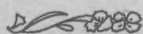
„Ej, lepo je tam na pisanih livadah, na južnih vrtovih. Lepo je tam v tistih cvetočih grmih! Zlato sadje blesti z vej; smehlja se tako ljubko; a tudi cvetje, pisano cvetje se smeje. Ah, vse naenkrat: cvet in sad. Tam je jesen in pomlad, oboje skupaj!“

„Oj srečna, draga lastavica, ki si letela na solčni jug! Ali jaz moram živeti tu v tem žalostnem kraju, navajen južnega solca; ah, in še tu zaprt v ozki kletki!“ vzdihne kanarček.

„Ali niso lepi naši kraji? Poglej ti grički, te gorice, ta širna polja, ti travniki! Meniš, da bi bila letela jaz na jug, da ni prihajala zima, ostra in kruta, ki bi me bila umorila, da sem ostala tu. Ej, kako pa sem komaj čakala, da spet poletim nazaj, da spet sezidam gnezdece in letam veselo nad belim selom, nad rojstno svojo vasico!“

„Tebi je lahko seveda,“ jo zavrne kanarček. „Ti si tu doma, si vajena tega kraja. A jaz sem tujec tu in zaprt v ozki ječi. Ti seveda ljubiš to zemljo, ker ti je rojstna; a jaz ljubim jug, ki je moj dom, južno nebo, jasno brez oblakov, ki je moja streha, južno solnce, ki je moj čar. Ah, a vsega tega tukaj ni! Vse to so mi vzeli brezsrčni ljudje in me zaprli, da jim delam kratek čas s pesmicami, ki smo jih peli na južnih vrtovih z radostnimi bratci. Srečna, ki si prosta in ki si doma!“

Tako je govoril kanarček in zapel žalostno pesem o južnem solncu, o južnem nebu brez oblakov. Lastovka je pa veselo zidala gnezdece vsa radostna, da je spet doma.

4. Trije škrjančki.

Pod sinjim nebom so se srečali trije bratci škrjančki.

„Oj dober dan, bratca! No, kakšne pesmi pa pojeta vidva,“ so vpraševali drug drugega.

Pa reče prvi škrjanček: „Ej, kakšne pesmi? Poglej, te širne njive, to polje, te trate! Ali ni to naš širni dom. In poglej tam ratarja, kako orje, kako seje seme svojih nad. O tem pojem jaz, o njivah, tratah, in delam kratek čas kmetiču s svojimi pesmicami!“

„E, kaj to,“ ga zavrne drugi. „Jaz pa pojem o pomladanskem nebu. Ali ni ono streha našega domovja? Jaz pa pojem o vseobsevajočem solncu; ali ni ono naš car, naš vladar?“

„He bratca,“ reče tretji. „Jaz pa ne pojem ne o polju in ne o solncu. Kdo je ustvaril ta širna polja, te trate, te griče? Kdo je postavil to streho našemu domovju, jasno nebo? Kdo kaže pot solncu, našemu carju? Tistemu, bratca, pojem jaz; mu tudi vidva!“

In pridružila sta se dva škrjančka tretjemu in peli so vsi trije slavo Stvarniku vsak dan od jutra do večera v solnčnih višavah . . .

Bogumil Gorenjko.

Ko bi mogel . . .

Skozi klasje šla je pesem,
ki jo je škrjanček pel,
pesem sladka, kot hi veter
skozi zlate strune vel.

Tudi jaz zapel bi pesem,
pesem sladko – a ves svet
za občutke mi ne najde
ne izraza, ne besed.

In tako potujem nemo:
koprnjenje sanj v očeh;
daljni cilji – svetli cilji
in bodočnosti nasmeh . . .

J. Timoška.

Oj sijaj!

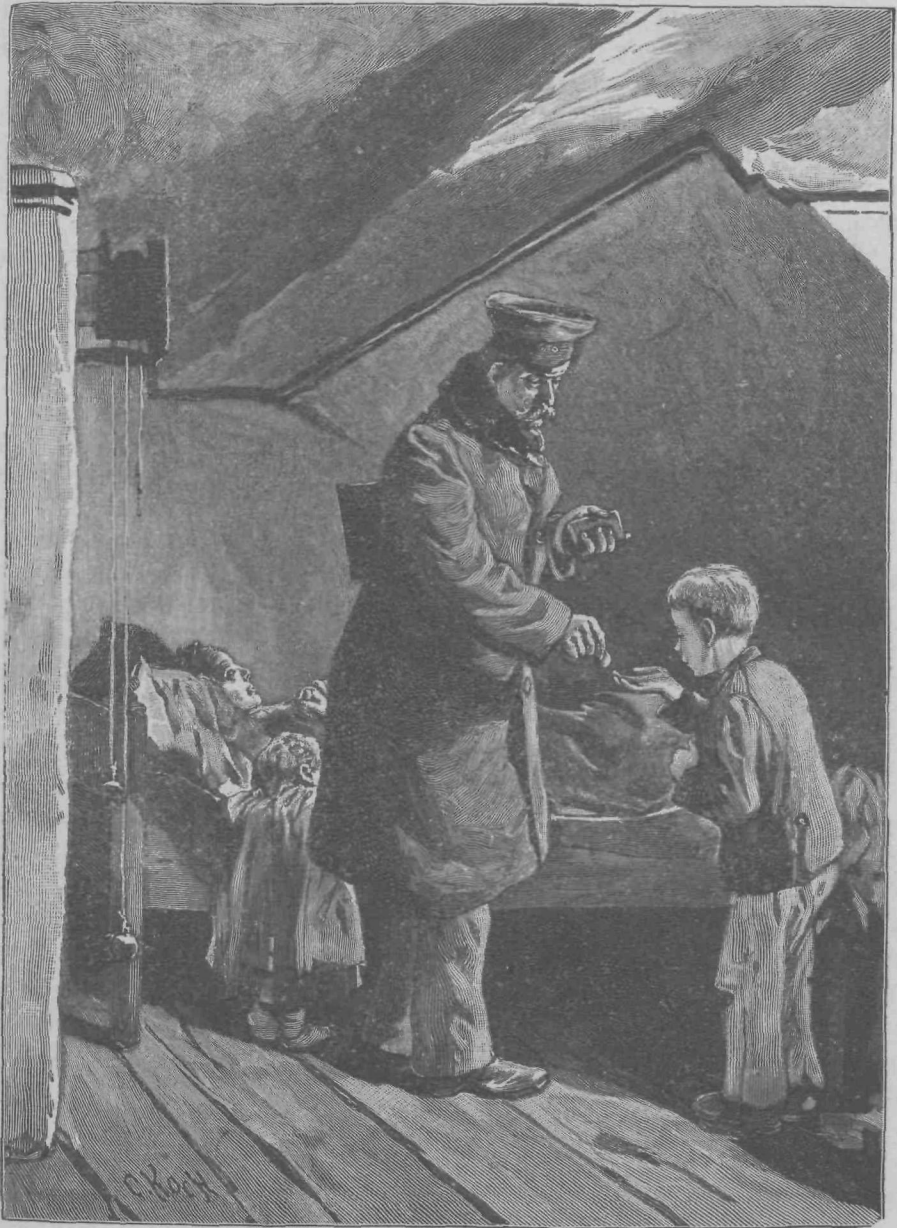
Oj sijaj, oj sijaj, solnce,
na to zeleno polje,
da bodo zapeli škrjančki
vesele in radostne volje!

Oj sijaj, oj sijaj, solnce,
na te zelene trate,
da bodo pripluli metuljčki
spet k rožicam v radostne svate!

Oj sijaj, oj sijaj, solnce,
posijaj v življenje mi moje,
da spet razjasni se mi lice,
da srce veselo zapoje!

Bogumil Gorenjko.

„Kancelijski.“

Pred tako-le kancelijsko kapo ali pred orožniškim klobukom me je bilo vedno strah. Zdelo se je mojemu mladostnemu srcu, da pod takim pokrivalom ne more tičati nič kaj prida. Umaknil sem se, ako je bilo le mogoče, take vrste ljudem, akoravno mi ni vest očitala tudi najmanjšega prestopka.

„Vzel me bo — ustrelil me bo — presekal ali prebodel me bo,“ tako mi je reklo nekaj pri srcu, in umaknil sem se in skrtil za toliko časa, da je šla nesreča mimo. Kar oddahnil sem se, ko je izginil tak mož postave in oblasti za grmovjem ali za ovinkom.

In še danes, ko sem že velik, me obide vsakrat neki neprijeten občutek, kadar se odpro vrata moje sobe in se noter prikaže kancelijska uradna kapa, zarožlja sablja ali udari ob pod puškino kopito.

Pa saj tudi res kar prenaredi taka kapa človeško lice. Kako bolj ljubezniv je obraz pod ličnim klobukom, kako ljubek pogled izpod prijaznega slamnička — uradna kapa pa stori pogled oster in tako resen obraz.

Toda, ne bojte se! Kapa izpremeni le samo lice, srce pa ostane lahko tudi pod njo mehko in prijazno, kot je pod drugimi pokrivali.

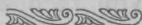
Sam sem se že večkrat prepričal, da so bili možje, ki so se mi zdeli v uradni obleki tako resni, osorni in trdi, v občevanju vendar mili in blagi, dobrotljivi in usmiljeni, da sem se čudil, da jih more oprava na zunaj tako prenarediti.

Zato sem lahko verjel Žabarjevemu Tončku, da je imel zadnjič mož iz kancelije solzne oči, ko je videl v njihovem stanovanju toliko zapuščenosti in siromaštva. Ganjen je bil, ko so mu pravili bolna mamica, da po moževi smrti nimajo nikakega zaslužka, da morajo sami s Tončkom in z malo Marjetico vred trpeti prehudo bedo, ker nimajo drugega kot to, kar jim dajo dobri ljudje.

In ta na videz osorni kancelijski mož je imel mehko srce. Prišel je terjat zaostala plačila, toda siromaštvo ga je ganilo, da je posegel v žep in dal fantku obilen dar, ki je vsaj za nekaj dni zadostoval potrebam skromne družinice.

Kaj ne — res je: Obleka ne dela človeka, temveč človeka dela njegovo srce, dobro dobrega, hudobno hudobnega.

F. G.

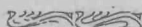
Kadar smehlja se . . .

Kadar smehlja se
jasno nebo,
tudi srce se
smeje sladko.

Kadar svit zvezdic
z neba zre dol,
vsa je pozabljena
teža in bol.

Ko pa zagrne
solnce oblak,
dahne i v dušo
megla in mrak.

Mokriški.

Med mladimi zajčarji.

Spisal Ivan Kranjskogorski.

(Dalje.)

IV.

Tisti večer ni mogel Tine dolgo zaspati. Premišljeval je, kako bi dobil zajčke. Drugi sosedi v vasi jih imajo tudi. Toda zastoj mu jih nihče noče dati. Denarja pa nima, da bi jih kupil. Kje bi ga dobil? Kje bi zaslužil dve kroni, dve lepi beli kronici? Nikjer jih ne more zaslužiti, ker je še premlad in mora hoditi še v šolo. Zajčke pa mora imeti, saj jih imajo že vsi. Pri njih si bo zaslužil kučmo in škornjice in bo napolnil z denarjem prazni nabiralnik. Pa veselje bo imel z njimi. Začel je Tine kovati načrte, kako bi prišel najlaže do zajčkov. In tu mu pride na misel načrt, ki se ga je od začetka ustrašil, pozneje pa mu je vedno bolj ugajal; kajti po tem načrtu bi dobil zajčke brez denarja.

V teh in takih mislih je zaspal in se vzbudil šele, ko so ga mati poklicali k zajtrku. Napravil se je v šolo. Danes ni hodil tako ponosno in samozavestno po beli cesti kot drugekrat. Klobuk je imel potegnjen na oči in žalostno je gledal izpod njega na cesto. Ni mu bilo mar lepo rosno polje, ki se je bleščalo, kot bi bilo posejano s samimi čistimi demanti. Tudi ni poslušal škorca, ki je žvrgolel v grmičevju kraj ceste. Še veseli škrjanček s svojo lepo pesmico ni mogel pregnati žalosti iz Tinetovega srca.

Cela narava z vsemi svojimi krasotami ga ni mogla prešiniti s tihim veseljem. Zbežala je sreča in radost iz njegove duše, odkar je vedel, da se mu ne izpolni dolgotrajno hrepenenje po belih zajčkih. Pogreznil se je v črno zemljo vir njegove sreče, pogreznil pa ga je sam, ker je bil trmast in se ni dal poučiti od Drejčka, ki mu je hotel samo dobro. Kaj bo pozimi? Prezebal bo spet, da bo joj. Prihranil si tudi ne bo nič. Drugi bodo imeli že lepo premoženje v hranilnici, on pa nič.

V tem premišljevanju ni gledal po beli cesti, ampak naravnost v tla kot ljudje, ki imajo kaj hudega na vesti, ali pa jih tare globoka žalost. Zato še opazil ni, da je dohitel Seljanovega Drejčka, ki jo je moško mahal in tiho žvižgal. Pa tudi Drejček ga je opazil šele, ko je bil Tine že nekaj korakov pred njim.

„Le čakaj, ti grdin,“ je zavpil za njim.

Tine se je obrnil ves prestrašen. Ko pa je zagledal Drejčka, se je komaj zdržal solz in že je hotel stopiti k njemu in ga prositi, naj mu odpusti. Saj je tudi on njemu že odpustil. Kriva sta pa oba.

A v tem trenutku je Drejček že spet zavzdignil roko:

„Čakaj, ti grdin, ne boš dobil zajčkov, prav gotovo ne! In nikdar več se ne smeš pritepsti k naši hiši!“

Te besede so zadele Tineta globoko v srce in mu vzele pogum, da bi izpregovoril še besedico z Drejčkom. Šel je tiho naprej s svojo žalostjo.

Še v šoli je bil ves raztresen. Ni mogel pisati, packo za packo si je napravil na zvezek, in glava ga je začela boleti. Gospod učitelj so izprevideli, da danes ni ničesar začeti z njim. Verjeli so mu, da ga res glava boli, in izpustili so ga domov.

Domov grede se je usedel Tine pod senčnato smreko ob potu, ker se je čutil utrujenega. In spet je delal načrte, same načrte, kako bi dobil zajčke. Najboljši se mu je zdel tisti načrt, ki mu je prišel na misel snoči, in ki se ga je od začetka tako prestrašil. Tudi sedaj se ga je še bal izvršiti. Vest mu je očitala, da bi to ne bilo pošteno, da je to greh, ostuden madež na dobrem imenu mladega dečka. Boril se je Tine sam s seboj, in težko mu je bilo. Nazadnje pa je trdno sklenil, da ga le izvrši.

Topo je gledal iz smrečine sence proti nebu. Tam gori visoko so se vozile bele meglice in se vse lesketale v solnčnih žarkih. Pa Tine danes ni maral zanje. Tudi ni hotel poslušati tihega šumenja gozdnih vrhov in skrivnostno čistega žuborenja brzonogega studenčka, ki je skakljal črez kamenje tik za smreko.

O drugikrat, kadar je čutil vso to čarno milobo v naravi, je prekipevalo njegovo srce samega veselja. Ni se mogel vzdržati, da bi ne bil glasno zavriskal. Tedaj je odmeval njegov vrisk od sinjih gora in se razlegal daleč okrog. In kdor je čul ta vrisk, si je mislil: Nekdo je vesel; pa naj le bo, dokler je še mlad. Bog mu daj srečo!

Počasnih korakov je odšel Tine domov. Takoj se je spravil na delo, da naredi dve čedni celici za zajčka. Primerjal je deske in meril z merilom ter žagal, da mu je tekel pot po obrazu. Pa kljub temu, da je delal z vsemi močmi, mu ni šlo delo od rok. Pustil je napol narejeno celico in odšel v hišo.

Še danes mora imeti zajčke, četudi še niso celice gotove! Jih bo pa spravil kam drugam za nekaj časa. Tako je sklenil in hotel ta sklep resno izvršiti.

Bil je ves bled, in zdelo se mu je, da se mu moti v glavi. Hodil je po hiši, odpiral škrinje in omare. Nekaj je iskal, pa ni mogel najti. Nazadnje vzame malho, ki jo je imel za šolske knjige, stisne jo in potlači v žep ter počasi odide na vrt. Tam je viselo perilo na vrvi in se sušilo. Med njim je bilo tudi lepo rdeče oblačilce za vzglavnik. Tudi to oblačilce je vzel in stlačil v žep.

Ozrl se je okrog sebe, če ga morda vidijo mati. Ko se je prepričal, da ni nikogar, jo je pa mahnil naravnost proti Seljanovemu vrtu. Čim bliže je bil, tem počasneje je hodil. Blizu vrta pa se je potuhnil in se plazil po vseh štirih proti vrtni ograji, kjer se je ulegel na zemljo. Gledal je skozi ograjno špranjo na vrt in tratíco, ki se je razprostirala kraj njega.

Tam za mizo pod košato črešnjo je sedel Drejšek in žvižgal. Zajčki pa so se pasli okrog njega in se igrali. Tine je napenjal oči in zagledal je med njimi tudi tista dva, ki mu ju je obljubil Drejšek. Ni ju več izpustil iz oči, na vsako kretnjo je pazil.

„Še danes bosta moja, o zajčka,“ je šepetal Tine predse in nestrpno čakal, kdaj se mu ponudi prilika, da skoči tja in odnese svoja izvoljenca.

Nihče ne bo vedel, da ju je odnesel on — si je mislil — ampak vsakdo bo menil, da ju je ugrabila zver in požrla gori med pečevjem.

Dolgo, dolgo je čakal Tine. Bilo mu je že neznosno to dolgo čakanje. Kar pridejo Drejškova mati iz veže na prag in pravijo :

„Slišiš, Drejšček, nesi malico na polje! Jaz nimam časa.“

In Drejšček je odhitel s torbico v roki na polje. Tine pa se je počasi splazil čez ograjo na vrt, odtam pa na trato med zajčke, ki so se ga tako prestrašili, da so jeli bežati na vse strani. Izgrešil je Tine svoja dva izvoljenca in dolgo ju je moral iskati, da ju je zopet našel. Pograbil ju je in stlačil enega v malho, drugega pa v rdeče oblačilce. Potem pa je švignil s trate kot blisk in izginil med grmovjem. Hotel je zdirjati čez polje, pa si ni upal, ker tam so bili ljudje in bi lahko uganili, kaj nese. Hotel je počakati, da odidejo domov. Toda ljudje niso hoteli s polja, ampak so delali na vse pretege in spravljali seno na vozove, ker se je bližala nevihta.

Temni oblaki so se zbirali v ozračju in se spajali v goste temnosive gruče. Tam ob gori so že švigali bliski, in tudi votlo gromenje se je čulo od daleč. Tineta je postajalo strah, in mraz ga je tresel, da so mu šklepetali zobje; kajti začela je pihati mrzla sapa, on pa je imel na sebi samo tanko srajco in lahke hlačice.

Kako naj spravi zajčka domov, da ga ne bodo videli ljudje? Hitro mora nekaj ukreniti, ker nevihta je že tu, in strah ga je. Zato pograbi zajčka in ju nese do zadnjega grma. Tam pa trdno zaveže zajčka v rdečem oblačilcu in ga položi pod grm. Z onim zajčkom v malhi pa odhiti domov. Za njim pa se je bliskalo in grmelo, da ga je obhajala groza in je mislil : zdajpazdaj bo treščilo vanj, ker je tat, grd tat. Sive vrane so se podile pred nevihto in krakale. Tinetu se je zdelo, da drve za njim in kriče na vsa grla : Tat, tat !

Ves preplašen je pridirjal Tine domov in se zatekel pod skedenj, da bi se skrnil pred kričečimi vranami in pred pretečo nevihto. Hudo mu je bilo pri srcu, in peklo ga je. Tam pod skednjem je stal velik sod z vdrtim dnom. V ta sod je dal Tine zajčka, ki ga je prinesel v šolski malhi, odprtino pa je zakril z deskami, da bi ga nihče ne videl in bi mu ne ušel. Dal mu je v sod sladkega sena in kruha, pa ni maral preplašeni zajček jesti, ampak se je ves tresel.

Mati pa so tedaj tarnali in jadikovali po Tinetu. Kje je vendar ostal ta nesrečni otrok? Videli so že opoludne, da je bled in žalosten, da nekaj ni prav pri njem. Bolan mora biti, so si mislili. In če ga ujame ta ploha, prehladil se bo in lahko hudo zboli.

Grozno sta se stepla tisti dan dva nasprotna vetra, sever in jug. Pripodila sta nad zeleno dolino celo vojsko temnih oblakov, ki so hoteli potisniti drug drugega v beg. Pokalo je in grmelo, da se je tresla zemlja, in bliski so jemali vid. V potokih se je ulil gost dež na zemljo. Ljudje so gledali in čakali, kaj bo. Če zmaga jug, še dolgo ne bo lepega vremena, in ne bodo mogli delati na polju. Če pa si izvojuje zmago sever, bo pa še danes sijalo solnce.

Tako so modrovali ljudje. Sever pa je bil ta dan močan in je zmagal; jug pa se je spustil v beg. Megle in oblaki so jeli bežati v divjem diru na gorko južno stran. Še pri gorah se niso utegnili ustaviti, ampak divjali so kar naprej. Ponehala je nevihta in potihnil je grom. Nebo se je začelo jasnit, in videti je bilo, da bo v dobri uri spet jasno kot zrcalo.

Pod skednjem je slonel Tine ob lesenem sodu in ves trepetal mraza. Vzel je dve rjuhi, ki sta ležali na garovcu, in se zavil vanji. Prigovarjal je tudi zajčku, naj jé, ker je gotovo lačen. Naj se ne boji, saj bo še bolj skrbel zanj kot Drejček. Pa zajček ni maral jesti; potuhnjeno je ležal v sodu in se tresel. Tuptatam je obrnil rdečkaste oči na Tineta, in temu se je zdelo, kot bi mu očital: „Tať, ukradel si me! Nesi me nazaj k mojim bratcem!“

In Tineta je postajalo strah pred temi pogledi. Ni čutil več tistega veselja, kot ga je imel prej z zajčki. Vrgel je rjuhi nazaj na garovec in z boječimi koraki šel v hišo, ker se je bal, da morda že doma vedo, kaj je storil.

Ko ga mati zagledajo, se ga ustrašijo, tako je bil bled in ves izpremenjen.

„Pa kaj ti je, otrok božji, da si tako bled?“

„Zebe me,“ dé Tine.

Peljejo ga mati k ognjišču, da se tam ogreje. Uvidijo pa, da pri Tinetu ni vse v redu. Pa kako razvozljati, kaj se je z njim zgodilo? Ogrevale si je tresoč ude. Gorkota mu je dobro dela. In spet se je zamislil v zajčka v sodu in spomnil se onega tam pod grmom, kjer ga je pustil pred nevihto, zvezanega v rdeče oblačilce. Kaj se je zgodilo z njim? Gotovo ga zebe; še poginil bo, ali pa ga ugrabi zver in zadavi. Ponj bo moral, dokler je še dan.

Zmuzne se Tine iz kuhinje, ko čuje mater tarnati, da manjka čisto novo oblačilce, ki se je sušilo z drugim perilom na vrtu. Najbrž ga je odnesel veter. Pa čudno, da ga ni nikjer videti, saj daleč ga veter ni mogel odnesti. Hudo je bilo Tinetu pri srcu, ko je čul mater tako tarnati. Vedel je, da je on vzel oblačilce in zavezal vanj zajčka. Kakšno pa je bilo tisto oblačilce, ali novo ali belo ali rdeče, tega še sam ni vedel, ker je bil vsled prestanega strahu in navora ter morečih skrbi ves zbežan.

S povešeno glavo in počasnih korakov odide čez ulico po drugega zajčka. Gleda v tla in ne vidi ničesar. Otroci postajajo na polju blizu grmovja in vzklikajo samega veselja. Gledajo lepo sedmerobjno mavrico, ki se kroži čez celo dolino kot krasen nebeški slavolok. Pa Tine je ne vidi; ves je zatopljen v svojo žalost in skelečo vest.

Naenkrat ga vzbudi Drejčkov krik tam izza Seljanove ograje.

„O mamica, mamica! Dva zajčka sta mi izginila, nikjer ju ni.“

„Preišči vse okrog! Morda sta se kam skrila v tej hudi nevihti,“ mu reko mati.

„Vse sem že preiskal, pa ju ni nikjer. Gotovo ju je ugrabila zver!“

Tine se je stresel pri teh besedah. Ni ju vzela divja zver, ampak on. On je tista roparska zver, ki krade zajčke. Težko in mučno mu je bilo v duši. Najrajši bi bil šel k Seljanovim in jim povedal, da ju je vzela on in da ju bo prinesel nazaj, samo odpuste naj mu in naj nikomur ne povedo, da ju je vzela on. Oj sram bi ga bilo vse žive dni, če bi ljudje vedeli, da je tat. Vest mu je prigovarjala: stori tako, idi in povej, kar si storil, in odpustili ti bodo! Pa prišlo mu je spet na misel, da potem ne bo nikoli imel zajčkov, ne bo si mogel kupiti kučme in škornjic za zimo, in nabiralnik bo stal vedno prazen. Ni vedel, kaj naj stori. Pri tem pa se spomni zajčka, ki ga je imel doma v sodu. Žalosten je bil revež in se ves tresel ter gledal tako rdeče — očitajoč. Mogoče bo še poginil, ker ne mara jesti. In kaj mu potem ostane? Nič drugega kot greh, grd madež na dobrem imenu. Premaga se in sklene, da nese zajčka nazaj k Seljanovim in poprosi odpuščanja. Morebiti mu bodo potem dobrovoljno podarili zajčka, saj so Seljanova mati vedno tako dobri. O to bi bilo krasno, to bi bilo veselje!

(Dalje prih.)

Iz kresne noči.

I.

Čez cvetoče polje
sveti Janez gre
in njegove roke
božji blagoslov delé:

„Polje, žitno polje,
solnčni žar
in hladilne rose
daj ti večni Gospodar!

Naj ob žetvi klonil
bi do zemlje klas,
naj bi razveselil
kmetiču obraz! . . .“

Čez cvetoče polje
sveti Janez gre —
naj češčeno vedno
njega bo ime! . . .

II.

Prav kakor da bi angelci
veselih lic
svetniku božjemu na čast
natrgali cvetic.

In pod večer skrivnostnomil
odromali na svet,
te cvetke v yence spletene
vsem belim kočicam pripet;

in kakor da bi lučke
prinesli iz nebes
in jih prižgali, se mi zdi,
po gorah v jasen kres . . .

Pa dasi niso angelci
priromali z nebes,
natrgali so vendarle
cvetic si angelci zares:

V polje odšla je deca,
ki čisto ji srce,
in njeni venci kočice
svetniku v čast krasé . . .

In tudi lučke po gorah,
ki niso iz neba,
a so kresovi, so odsev
globokovernega srca . . .

III.

V polju bela breza
se k javoru sklonila
in s tajnostnim glasom
ga ogovorila:

„Bratec, kresna noč
je nocoj na zemlji,
bratec, pokramljajva kaj,
bratec moj, ne dremlji!“

In zašepetal je javor:
„Sestrica, pa dej
in mi kaj veselega
ta večer povej!“

„Bratec, kaj če pesmico
sladko bi zapela,
ki hitela prek polja
tja bi dol do sela?“ —

„Kakšno pesem, sestrica?
Li o sreči zlati,
ki jo skriva skrbno
zemlja, naša mati?“

„Dobro, bratec, dobro,
pa zapojva to,
in da kmetič jo bo slišal —
kar glasno! . . .“

In ko ju pobožal
dih večerni v lica,
pesmico zapela
z bratcem je sestrica:

„Zemljica, oj zemljica,
res je, da si črna,
ali v tebi klijejo
prave sreče zrna . . .“

Dokler kmetič tebe,
zemljica, bo ljubil,
sreče, zadovoljnosti
nikdar ne bo zgubil! . . .“

IV.

Kakor da vesele misli
v kresno noč vasujejo,
kresnice
sem in tja potujejo.

In čudake netopirje,
ki pajdašijo
se v ponočni čas,
nagajivke strašijo:

„Ej vi bratci čudni,
le poveselitate se,
a samo do polnoči,
pòtem skrite se!“

Če ne boste pridno
nas ubogali
in besedam našim
se le rogali:

celo svetlo vojsko
proti vam zberemo
in v domovje vaše
drzno uderemo;

da ko pridete domov,
groze se začudite
in oslepljeni
se pred nami zgrudite . . .“

In čudaki netopirji
kresnicam verjeli so
in domov že zgodaj
odleteli so! . . .

Josip. L.

.: LISTJE IN CVETJE .:

Rešitev zastavice v št. 5.

Muha — med = Muhamed.

Prav so rešili: Kumar Rudolf, učenec IV. razreda v Ljubljani; Marinč Marija, Šafar Franca, Kajfež Marija, Bauer Ivana in Marija, Bukovec Amalija, učenke IV. razreda v Fari pri Kostelu; Polenšek Marijan, učenec v Ljubljani; Petrič Mihaela, Piškur Anči, Smerke Mici, Klun Anica, Miklič Malka, Dereani Verica, Selak Pepca, Gnidovic Mici, Kondrič Ivanka, Meglič Pepca, Škerjanec Minka, gojenke IV. razreda v zavodu de Notre Dame v Šmihelu in Vesel Fanika, Repar Pepca, Sitar Mici, Colnar Anka, Oblak Mici, Lukšič Mici, Lozar Martina, Košak Mici, Šinkovec Rozl. Novak M., Gačnik Urška, Kopitar Vikca, Rotar Pepca, Deželan Micka, Mrvar Mar., Kovačič Marija, Ahčin Mar., učenke IV. razr. na istem zavodu; Nada Fonova, učenka II. razr. v Gorici; Kramar Fr., v Mateni pri Igu; Počan Mar., Riepl Ivanka, Vrečko Marica in Cilka, Jurgl Ant., Rajh Julka. Kač Tonči, Presker Mar., Marinc Mimika, Erhartič Milena, Knapič Mar., Tlakar Mar., Smolnikar Amalija, Atišer Marta, učenke VIII. razr. pri č. šolskih sestrah v Celju; Podgoršek Martin, Pintar Jožef, Podpečan Ana, Podgoršek Marija, Stukelj Marica, Škoflek Matilda, Naglič Kat., Šošter Franja in Alojzija, Lasnik Ana, Operčkal Apolonija, Bezenšek Dragica, Jošt Terezija, učenci in učenke na Frankolovem; Porekar Viktor in Ciril, učenca; Porekar Angelica, učenka; Šulek Micika, mladenka na Humu pri Ormožu; Šijanec Julija, Farkaš Mar., Vrabl Jozefa, Sladič Julijana, Kolar Angela, Bratina Terezija, Jurinec Frančiška, Pečuh Antonija in Skuhala Jozefa, učenke V. razreda pri Sv. Križu pri Ljutomeru; Pustišek Mihael, v Zdolih pri Kozjem.

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 5.

Cerkvenik, ker doma ne more zvoniti.*

Prav so odgovorili: Kumar Rudolf, učenec IV. razreda v Ljubljani; Donža Marija, Farkaš Marija, Kosi Rozalija, Slavič Frančiška, Korošak Jozefa, učenke V. razr. pri Sv. Križu na Murskem polju; Polenšek Marijan, učenec v Ljubljani; Zacherl Franček, učenec v Ljutomeru; Nada Fonova, učenka II. razr. v Gorici; Kramar Fr. v Mateni pri Igu; Počan Marija, Riepl Ivanka, Vrečko Cilka in Marica, Jurgl Ant., Rajh Julka, Kač Tonči, Presker Marija, Marinc Mimika, Erhartič Milena, Piano Anica, Trobej Ilka, Lukač Fani, Svetič Beti, Knapič Mar., Tlakar Mar., Smolnikar Amalija, Atišer Marta, učenke VIII. razr. pri č. šolskih sestrah; Podgoršek Martin, Pintar Jožef, Podpečan Ana, Podgoršek Marija, Stukelj Anica, Škoflek Matilda, Naglič Kat., Šošter Franja in Alojzija, Lasnik Ana, Operčkal Apolonija, Bezenšek Dragica, Jošt Terezija, učenci in učenke na Frankolovem; Šijanec Julija, Farkaš Mar., Kolar Angela, Vrabl Jozefa, Slavič Julijana, Bratina Terezija, Jurinec Frančiška, Pečuh Antonija in Skuhala Jozefa, učenke V. razreda pri Sv. Križu pri Ljutomeru; Pustišek Mihael v Zdolih pri Kozjem.

Listnica upravnistva.

Z današnjim listom je „Vrtec“ dovršil že I. polletje; a p. n. naročniki še niso vsi izpolnili svoje dolžnosti. Zato prosimo, da naj se nam blegovoli doposladi, kjer je še kaj zaostalega; posebno v onih, sicer bolj redkih slučajih, če še odporej ni vse poravnano. Tiskarski troški so zdaj veliko večji nego pred leti; torej je za upravnistvo pri listih, ki niso povišali naročnine, precej obteženo stališče in občutna vsaka izguba.

* Nekoliko manj imenitna, a vendar tudi prava je rešitev nekaterih: **Zvon.**

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s priložo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnistvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.